

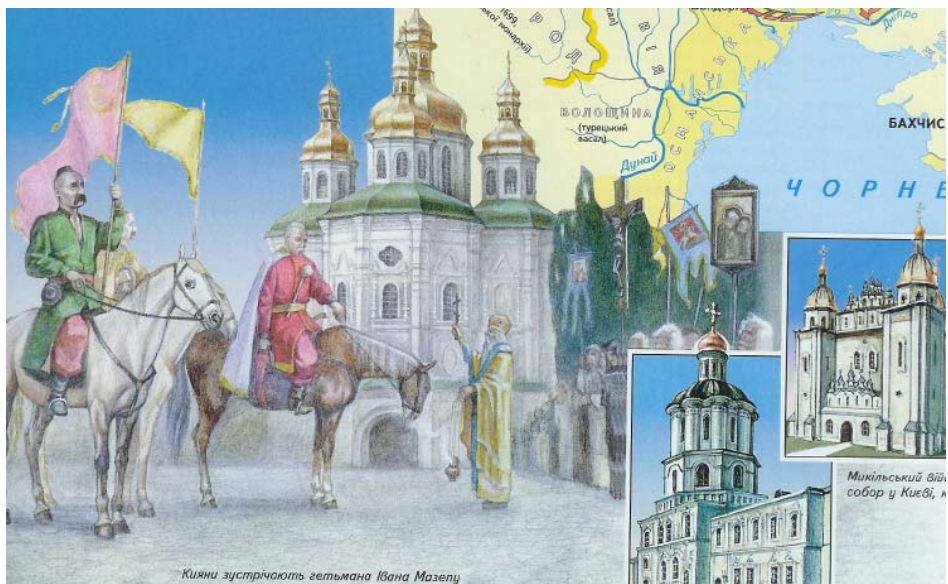
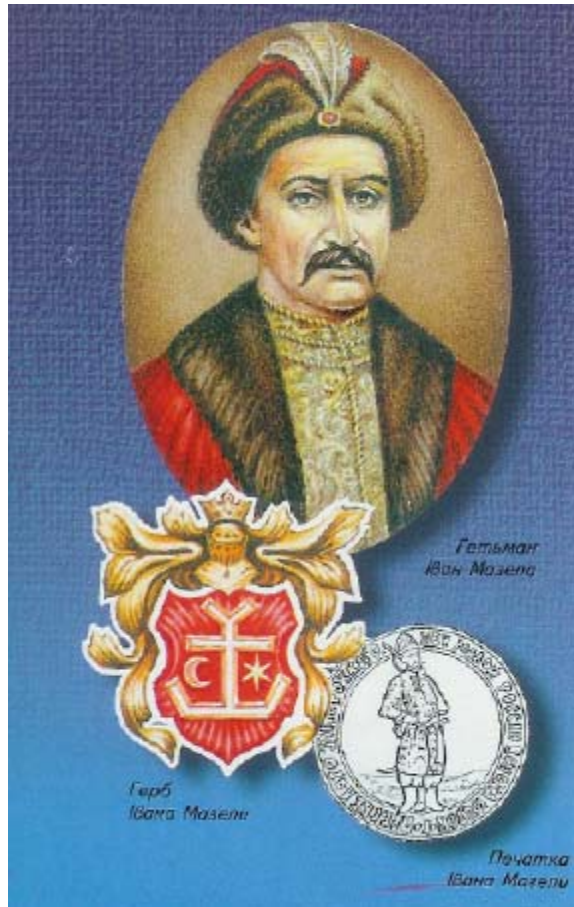

XLVIII-ий Злет Юнацтва
Елленвіл, Нью-Йорк

Конкурс Знання

Гетьман Іван Мазепа
(Молодше Юнацтво)

Спілка Української Молоді
2007

Іван Мазепа – людина й політик.

Іван Степанович Мазепа народився на Київщині – у с. Мазепинцях неподалік Білої Церкви, в сім'ї українського шляхтича. Більшість істориків вважають, що гетьман народився у 1632 р.

Навчався Мазепа в Києво-Могилянській академії та єзуїтській колегії у Варшаві чи Полоцьку. Служив при дворі польського короля Яна Казимира, який відрядив його завершувати освіту за кордон. Протягом 1656 – 1659 рр. перебував у Німеччині, Італії, Нідерландах, де вивчав іноземні мови (згодом володів десятима мовами), військову справу, дипломатію. Після повернення з Європи 1659 р. також належав до оточення польського короля.

Як королівський повірений Іван Мазепа неодноразово виконував дипломатичні доручення в Україні, зокрема у відносинах Яна Казимира з гетьманами України Іваном Виговським, Юрієм Хмельницьким, Павлом Тетерею. У 1663 р. Мазепа повернувся до рідного маєтку в Білій Церкві. Згодом він з'явився в Чигирині й став одним із найближчих прибічників гетьмана Дорошенка, Незабаром обійняв посаду генерального писаря. Брав участь у війнах Дорошенка проти Польщі. Під час виконання дипломатичного доручення 1674 р. в Криму й Туреччині був захоплений запорожцями й відісланий кошовим отаманом Сіркою до Самойловича. Певний час служив простим козаком, але швидко вивищився завдяки яскравим здібностям. Від 1682 р. обіймав посаду генерального осавула в уряді лівобережного гетьмана.

Храм гетьмана Мазепи

Козацька столиця, надійно захищена міцними фортечними мурами, вражала ошатними будинками старшини. З усього було видно, що гетьман Іван Мазепа, коштом якого чимало збудовано в Батурині, шанував красу й добробут. Та коли французький посол під'їхав до гетьманського палацу, розташованого неподалік столиці, то надзвичайно був подивований: перед ним постала оточена чудовим парком споруда, яка не поступалася палацам європейських володарів. Довершеністю ліній вона подібна була до коштовної перлини, сповитої у м'який оксамит сонячного саява. Величний спокій та шляхетність відбивалися в кожній деталі. Все - навіть ритуал зустрічі, що відбувалася поважно, без зайвої метушні, - свідчило про витончений смак і добру освіту господаря.

Іван Мазепа вразив гостя бездоганною латиною. «Досконалим знанням цієї мови гетьман може суперничати з найкращими нашими богословами», - подумки відзначив чужоземний посланець. Трохи згодом, оглядаючи палац, посол переконався, що козацький гетьман вільно володіє кількома мовами: з лікарями-німцями він спілкувався німецькою, з італійськими майстрами італійською.

- Де ви набули такі вражаючі знаннямов? - запитав гість.
Гетьман розповів, що навчався в Києво-Могилянській академії та в одному з європейських університетів, відвідав чимало країн.

- Ходімте до моєї бібліотеки, - запропонував він послові. - Книги, як вірні друзі, багато можуть повідомити про подорожі, смаки та вподобання власників.

Французький посол побачив найкраще в Україні зібрання книг багатьма мовами світу. Проте не ошатні палітурки привернули його увагу. В око впало порожнє місце на одній з полиць.

- Вам цікаво дізнатися, яка книжка тут стояла та куди вона поділася? - перехопивши погляд гостя, запитав господар.

Із відповіді посол довідався, що йшлося про книгу Святого Письма, створену понад сто років тому в Пречистенському монастирі, що в Пересопниці.

- Писано цю книжку українською мовою для використання в церкві. І хоч яка вона рідкісна та цінна(була ж бо справжньою окрасою моєї книгозбірні!), проте я дійшов висновку, що має служити вона народові, для якого й була створена, - розповідав гетьман. - - Минуло вже кілька років, як подарував я її тільки-но збудованому Вознесенському соборові в Переяславі, аби жида вона серед людей повноцінним життям.

Із задоволенням згадував французький посол дні, прожиті в розкішному палаці Івана Мазепи. Перебуваючи в Україні, довідався також про споруджені його коштом церкви й монастирі в Батурині, Києві, Чернігові, Лубнах, Прилуках, Глухові й навіть далеких східних країнах, які ніби продовжували розпочату в гостинному палаці розмову про українську культуру - царину, котрою найбільше опікувався гетьман.

Адже був переконаний Іван Мазепа, що саме в такий спосіб споруджує храм, який не зруйнує ні рука варвара, ні час, бо вивершений він у людських душах, а душа народу - вічна.

ДЛЯ КОРИСТІ МАТЕРІ-УКРАЇНИ

Долю Лівобережної Гетьманщини другої половини 17 - початку 18 ст. визначав невпинний наступ московського царату на незалежність України. Московські воєводи-намісники, що призначалися в Україну, мало зважали на прагнення гетьманів зберегти давні козацькі права.

Нову спробу здобути волю й відновити державну самостійність Україна здійснила за гетьманування **Івана Мазепи** (1687-1709). Щоби визволити Україну, гетьман Мазепа вирішив скористатися з війни між Московією і Швецією та виступити на боці шведського короля Карла XII.

Просування шведських військ на територію України спонукали Івана Мазепу до рішучих дій. У жовтні 1708 р. між українським гетьманом і шведським королем було укладено угоду, згідно з якою Україна мала стати незалежною державою. Московський цар Петро I відповів на дії Мазепи нечуваною жорстокістю. Він наказав зруйнувати гетьманську столицю Батурин. Щоправда, місто було надійно укріплене, отож усі спроби швидко здобути Батурин виявилися безрезультатними. Та через зраду полкового

старшини Івана Носа, який вказав на потаємний вхід, московські вояки потрапили до міста. 2 Листопада 1708 р. Батурин було вщент зруйновано, а його захисників і мешканців знищено.

Крім походу на Батурин, цар Петро вдався й до інших каральних заходів. Гетьмана Мазепу, а нараз і всіх українців, що були на його боці, проголосили зрадниками та піддали церковному прокляттю. Новим гетьманом призначили Івана Скоропадського.

Із не меншою жорстокістю у травні 1709 р. царське військо знищило Запорізьку Січ: було страчено всіх полонених, розбито січову фортецю, спалено курені й військові будівлі. Потім понищено чимало запорізьких міст, сіл і хуторів. Ті запорожці, котрі врятувалися, заснували Січ на татарській території, неподалік гирла Дніпра, в Олешках.

У 1709 р Гетьман змушений був покинути рідну землю. На чужині того ж року він і помер.

З думою про Україну.

Їдкий дим, зруйновані міста й села, шибениці з козаками – захисниками Батурина - то вдень. Уночі ж - вовче виття. А над усім тим - сваволя московських воевод і сліпий острах.

Чи про таку Україну мріяв гетьман Мазепа?

«Не задля себе, а лише для вас усіх, для жінок і дітей ваших, для користі матері моєї Батьківщини - бідної України, всього Війська Запорізького та народу українського хочу те з допомогою Божою чинити, щоб ви від московської, так і від шведської сторони не загинули», - така присяга Івана Мазепи переконала козаків у потребі підтримати наміри гетьмана - видобутися з-під влади московського царя.

Тому й вирушили вони разом із ним на зустріч зі шведським королем, який обіцяв захищати Україну доти, доки вона назавжди не визволиться з-під Москви та не здобуде незалежності.

...Шалена злива пекельної люті та мстивості впала на українські міста й села - такою була відплата московського царя Петра I за визвольні змагання Мазепи.

А втім, надійними виявилися мури козацької столиці. Витримали б, якби не зрада полкового старшини Носа.

«Вік побиватимешся, Україно, як та чайка, через власних дітей, - зажурено думав гетьман, стурбований вовчим виттям, яке чув після зруйнування Батурина щоночі. - Може, колись, позбиравши їх до купи, ти й будеш щасливою. А поки - квилити тобі при битій дорозі...»

Не морок і ядучий дим гнав полкового старшину Івана Носа від згарища, що чорніло на місці Батурина. А переслідувала його, заповзаючи в серце й отрутою розливаючись по тілу, незборима туга, народжена Мазепиним дзвоном. У першу мить, почувши його, Іван Ніс закликав зо страху: від козацької столиці не лишилося й дешиці, жоден мешканець невберігся у влаштованому московськими зайдами пеклі, а дерев'яна церква, прикрашена

відлитою на замовлення Мазепи дзвоном, стояла неушкоджена й плакала-побивалася мідяним голосом.

Через кілька годин Іван Ніс був уже далеко від руйновища, проте моторошне голосіння дзвона наздоганяло його, примушуючи спинитися. Чи сподівався на таке, підступно відчиняючи вночі міську браму загонам ворога? Ні! Втекти, сховатися, далі, далі від пекучого болю! Нарешті зморений, він таки зупинився. Не маючи сили опиратися, підняв до неба обличчя і по-вовчому завив...

“Вовкулака! – майнула думка. – Не забарилася кара за зраду”